

Рецензія

рецензента, кандидата філологічних наук, асистента кафедри іноземних мов
для гуманітарних факультетів

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,

Паранюка Дана Вікторовича

на дисертаційне дослідження **Калинич Катерини Федорівни**

«Метажанрові параметри університетського роману»,

поданої на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія

Актуальність дисертаційного дослідження. Актуальність теми дослідження Катерини Федорівни Калинич «Метажанрові параметри університетського роману» зумовлена необхідністю цілісного осмислення такого літературного феномену, як університетський роман.

Самрpus novel доволі поширене явище в зарубіжних літературах (англійській, французькій, італійській). Серед проаналізованих зразків, приміром, «За склом» Р. Мерля, «Стоунер» Дж. Вільямса чи «Оксфордські вбивства» Г. Мартінеса. Не менш важливо, що й у творчості українських письменників, як демонструє рецензована розвідка, також зустрічаються показові приклади цього жанру (творчість І. Нечуя-Левицького, А. Свидницького, Т. Галіпа, В. Винниченка, А. Кримського, В. Підмогильного, І. Вільде, П. Загребельного, В. Тарнавського, В. Діброви, А. Дністрового, В. Калити, Ю. Макарова, В. Бондаря, О. Сенцова, Н. Довгопол, Н. Матолінець, Д. Березіної, О. Мігель).

Попри те, що у вітчизняному літературознавстві є поодинокі статті, які концептуально окреслюють специфіку академічної прози (Л. Анісімова, О. Бандровська, Н. Висоцька, Д. Дроздовський, Р. Семелюк, В. Чатурведі, Н. Чернотович), вони не розглядають університетський роман комплексно і не фіксують його метажанрові параметри. Отже, представлена наукова

робота постає **новою і актуальною** насамперед у річищі літературознавчої генології, позаяк К. Калинич визначає **предметом** свого дисертаційного дослідження метажанрові параметри університетського роману, а його **метою** – проаналізувати специфіку метажанрової природи університетського роману. Висновок дисертантки про те, що «університетський роман під впливом метамодернізму може деформувати свою жанрологічну матрицю і завдяки різноплановій міжжанровій, міжвидовій та міжмистецькій взаємодії продукувати зразки для нових теоретичних досліджень» (с. 22), увиразнює очевидну **перспективність** цієї розвідки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Рецензована дисертація є складовою частиною комплексної наукової теми кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Гуманітарний дискурс в річищі актуальних літературознавчих інтерпретаційних стратегій прочитання тексту» (державний реєстраційний номер 010U105706).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформованих у дисертації.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (301 найменування) та додатків (А, Б, В, Г). Вона є самостійною науковою працею, що **вперше** окреслює поетику університетського роману, жанрова матриця якого піддається постійному оновленню, тому *campus novel* визначається дослідницею як метажанр, «центрований темою, специфічним хронотопом та персоносферою, іронічним нарративом, тенденцією до синтезу форм і різних мов культури» (с. 215).

Основні положення та висновки розвідки мають наукову **новизну**, високу теоретичну та практичну цінність. Дисертаційне дослідження та публікації авторки виконані на достатньо високому науковому рівні. У

рецензованій дисертації авторкою досягнуто поставленої мети та виконано основні завдання:

- 1) окреслено жанрологічні маркери жанру університетського роману;
- 2) простежено генезу жанру *campus novel* у контексті національних літератур та виокремлено його метажанровий концепт;
- 3) виявлено витoki та специфіку університетського роману в українській літературі;
- 4) з'ясовано природу жанрових модифікацій університетського роману в інтеграції з матрицями історичного, (квазі-)автобіографічного, сімейного, детективного, соціально-психологічного, фентезійного романів;
- 5) розкрито особливості жанрового метаморфізму університетської прози.

У першому розділі «Університетський роман у теоретико-методологічному та історико-літературному дискурсах» представлено теоретико-методологічний комплекс розвідки. Тут специфіка університетського роману аргументується крізь призму теоретичної та історичної поетики, культурно-історичного підходу, біографічного методу, імагології, інтертекстуальності, інтермедіальності, рецептивної поетики. Звісно, магістральною методологічною платформою постає жанрологія. Окрім того, у підпункті 1.2. К. Калинич окреслює генезу університетського роману в контексті світової літератури. Прикметно, що, розглядаючи генезу *campus novel*, авторка виокремлює риси, тематичні компоненти університетського дискурсу в античній філософії, середньовічних вагантських піснях, анекдоті та новелістиці XIV–XVI ст., у текстах В. Шекспіра та Ф. Рабле, а відтак – у показових зразках літератури XVII, XVIII та XIX ст. Ретельніше дослідниця аналізує приклади остаточно оформленої жанрової матриці університетського роману в XX ст. – тексти К. Еміса, Д. Лоджа, М. С. Бредбері, Т. Шарпа, А. С. Байетт, Д. Тартт.

Сучасний етап еволюції жанру розглянуто на зразках університетського роману З. Сміт, Ф. Проуз, Т. Вулфа та ін.

Другий розділ дисертації «Метажанрова еволюція *campus novel*» зосереджено на розкритті особливостей метажанру і жанрового метаморфізму університетського роману. У п'ятьох підпунктах дисертантка послідовно розкриває специфіку метажанру *campus novel* на показових зразках зарубіжної літератури. Так, у романі французького письменника Р. Мерля «За склом» спостережено і окреслено явище жанрового метаморфізму університетського та історичного романів (підпункт 2.2). Імплікування біографічної (автобіографічної) жанрової матриці в академічний роман простежено на прикладі роману американського професора Дж. Вільямса «Стоунер» (2.3). Метажанровий синтез сімейного роману та *campus novel* проаналізовано на прикладі тексту З. Сміт «Про красу» у підрозділі 2.4. Огляд зарубіжних зразків університетського роману завершується характеристикою метажанрових параметрів твору Г. Мартінеса «Оксфордські вбивства», у жанрову матрицю якого імплікується детективний компонент (2.5).

Третій розділ дисертаційної роботи «Університетський роман в українській літературі» окреслює, відповідно до заявленої назви, еволюцію й метажанрову специфіку *campus novel* в українській літературі (3.1.). Логічним постає подальший розгляд тексту «Хмари» І. Нечуя-Левицького (підпункт 3.2). Авторка наголошує, що ця повість постає одним із перших прикладів жанрової експлікації ознак генераційного, виховного, історичного та університетського романів в українській літературі (с. 151). У такому зрізі К. Калинич характеризує становище тодішньої інтелігенції, проблематику кар'єрного шляху та професійних якостей викладача, взаємодії старшого та молодшого поколінь, жіночої освіти, доброчесності й патріотизму.

Згодом дисертантка переходить до розгляду сучасних зразків університетського роману в українській літературі. Зокрема у підрозділі 3.3,

у процесі аналізу тексту Д. Березіної «Факультет», виявлено взаємодію соціально-психологічної, університетської та романтичної жанрових матриць. В останньому підпункті (3.4) охарактеризовано жанровий синтез *campus novel* та фентезі. Показово, що К. Калинич акцентує увагу в даному разі на контамінації двох метажанрів, що відображено також у додатках.

Висновки підсумовують й узагальнюють основні положення та результати дослідження. У рецензованій дисертації авторкою досягнуто поставленої мети та виконано артикульовані завдання. Основні положення та висновки дисертації демонструють наукову новизну, високу теоретичну та практичну цінність.

Особливої уваги заслуговує зроблений К. Калинич висновок про те, що жанрова природа університетської прози є аргіогі синтетичною і «контамінує різномірні жанрологічні вектори тематичного спрямування (ретрансляція історичних подій, інтерполяція власного приватного(сімейного) та викладацького досвіду як (квазі-)автобіографії, селекція психологічних маркерів, соціального контексту, розплутування інтриг, розкриття таємниць тощо), даючи можливість аналізувати її крізь призму різних жанрових шаблонів (історичного, (квазі-)біографічного, сімейного, детективного, соціально-психологічного, генераційного та навіть фентезійного)» (с. 208).

Достовірність отриманих авторкою дисертації результатів забезпечується суголосними із проблематикою дисертаційного дослідження 11 статтями у фахових виданнях України і закордонними публікаціями, апробацією отриманих наукових результатів на міжнародних наукових конференціях, впровадженням отриманих результатів у навчальний процес кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури Чернівецького національного університету.

Практичне значення одержаних результатів. Напрацювання, здійснені в дисертації, можуть бути використані в освітньому процесі, при підготовці лекційних і практичних занять із курсів «Методика викладання

літератури у ЗВО», «Історія зарубіжної літератури», «Сучасна зарубіжна проза», а також для розробки окремого спецкурсу.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

- 1) На с. 37 та с. 75 контурно згадується про зв'язок метажанру і меніппеї. Однак, на жаль, далі ця думка не розвивається. Слід детальніше прокоментувати генетичний зв'язок метажанру і меніппеї.
- 2) Як перекладач хочу зауважити, що дослідниці варто було ретельніше попрацювати з перекладами. По-перше, слід наводити оригінальні назви романів при їхній першій згадці. По-друге, в авторських перекладах роману Зеді Сміт «Про красу» містяться певні перекладацькі неточності та огріхи (с. 115–116, 118–119).
- 3) Сумнівною видається теза на с. 139: «Балансуючи між формою та змістом, метажанр як міжвидова літературознавча синтетична форма ще досі не знайшов одностайної термінологічної стійкості серед науковців». Цікавить контекст, що означає «балансуючи між формою та змістом»?
- 4) Маркування окремих цитат із художніх текстів (виділені курсивом) відрізняється від решти цитованого тексту, як на с. 203. Незрозуміло, чим це зумовлено.
- 5) У списку використаних джерел (с. 216) порушено логіку алфавітного порядку між пунктами 1 (Аністратенко) та 2 (Абрамова).

Всі наведені недоліки жодним чином не впливають на позитивну оцінку дисертації. Зауваження можуть бути предметом подальших досліджень. Дисертаційне дослідження та публікації авторки виконані на достатньо високому науковому рівні.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація К. Калинич є самостійним науковим комплексним дослідженням. Рецензована розвідка постає актуальною, зафіксовані висновки зроблені авторкою самостійно, вони містять наукову новизну, теоретичне і практичне

значення. Під час аналізу дисертації текстових порушень академічної доброчесності не виявлено.

Загальний висновок. Оцінка відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертація Катерини Федорівни Калинич «Метажанрові параметри університетського роману», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія є завершеною науковою працею, що за своєю актуальністю, науково-теоретичним та методологічним рівнем, новизною, концептуальністю, вагомістю отриманих результатів **відповідає вимогам** пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 р. №431). **Катерина Федорівна Калинич** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія.

Рецензент:

кандидат філологічних наук,
асистент кафедри іноземних мов
для гуманітарних факультетів
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Дан ПАРАНІЮК

